

Det var en söndag i slutet av augusti. Mr Swanson och Mr Elefant satt vid ett bord, i den enda restauranten i St-Seine-l'Abbaye. Det var egentligen ingen restaurang i vanlig mening heller, utan mera att betrakta som en bar. Men det fanns möjlighet, att om man trugade lite och bad vänligt, att bli serverad mat vid det enda stora, ovala gästbordet.

Mr Eric Swanson och Mr J D Elefant brukade ibland företa utflykter från Eric Swansons egendom i Morey-Saint-Denis till små, lantliga krogar och barer i närheten för att äta middag. De var eniga om att den bästa maten i Bourgogne serverades på dessa lokala matställen. Här levde fortfarande *la haute cuisine*. Fullödlig kost, sprungen ur myllan så att säga, lagad efter recept i muntlig tradition.

Båda var överens om att man sällan blev serverad sådana måltider, oavsett stjärnor, på hotell eller restauranger. Deras filosofi, tillbaka till källorna, gällde här som för mycket annat. Renhet, naturlighet, kärleksfullhet.

Här satt de nu och åt middag. Mr Elefant hade redan dagen innan kontaktat Madame Brisse, eftersom den önskade huvudrätten *Daube de Boeuf en Gelée* var tidskrävande att tillreda. Till denna utsökta rätt ville de ha rött vin i flaska utan etikett.

Byn var liten. På sin höjd några hundra innevånare och den liknade många andra små franska byar: låga, kalkade stenhus på ömse sidor en genomfartsled, i detta fall till Paris. Husen hade bakgårdar med köksträdgård mot åkrarna och små uthus för boskap till självhushåll, mest smådjur som grisar, gäss, höns

och kaniner. Från gatan sett verkade byn lite stadslik. Från åk-rarna, som en rad små bondgårdar, sida vid sida.

Det var tidig kväll. Västerljuset var milt av soldis. Klockklang hördes svagt från den närbelägna klosterkyrkan, en rest av det kloster som abboten Seigne grundade här på 600-talet. Kyrkan låg inbäddad bland valnötsträd och ekar och var tillsammans med den enda baren byns centralpunkt. Allt hade andats lantlig frid om det inte varit för den jämna ström av bilar som körde genom byn på väg till helt andra platser.

Det var fem veckor sedan Mr Eric och Mr Elefant hade anlänt till Dijon via Paris med tåg, och sedan med bil tagit sig till egendomen, Château Lambert, i byn Morey-Saint-Denis i departementet Côte d'Or.

Så här i efterhand, utan andra spännande upplevelser än kulinariska sådana, genom att då och då besöka någon trevlig lantligt belägen restaurang, verkade de omskakande upplevelserna i Sverige, med ond bråd död, mera som en mardröm eller en film, än som verklighet. De kom att tala om en annan måltid. När allt hade börjat . . .

– En kopp kaffe och en smörgås av hembakat bröd, med hemlagade köttbullar! Härligt!

Mr Eric Swanson satte sig förtjust vid ett av de vitmålade borden på uteserveringen. Det var den 14 juli, klockan var en kvart i två på eftermiddagen. Vädret var tryckande varmt, svalorna flög lågt – det förebådade åska.

Uteserveringen bestod av ett tiotal bord, som stod på en inte alltför välklippt gräsmatta. Den inramades i öster av en syrenhäck mot den lilla landsvägen, i söder höjde sig en kastanj och några häggträd över nässlor, älggräs och mjölkört. I väster frodades, på en källarkulle, ett tätvuxet snår med albarosor och

bakom dessa sluttade de forna åkrarna ner i en sumpig dalgång, där allehanda fuktälskande växter och buskar trivdes: valeriana officinalis, hundkäx, älggräs, al och videsnår.

Rakt framför sig, mot norr, hade Mr Swanson en i proportionerna vacker, rödfärgad tvåvåningsbyggnad, med gavelsidan mot serveringen. Ett fönster stod på glänt på andra våningen och innanför detta fanns turistföreningens logi, med ingång vid sydvästra knuten och med en trätappa upp till andra våningen.

På nedre botten, med ingång mitt på byggnadens östra långsida, över en stor och ståtlig trappsten endast ett steg från landsvägen, var serveringsrummet beläget. Där fanns några bord och stolar placerade och man kunde finna turistbroschyrer, anslag och enklare souvenirer. I ett hörn stod en bokhylla innehållande diverse lättläst litteratur, avsedd för vandrарhemmets gäster, mestadels äldre årgångar av turistföreningens årsböcker. Serveringsrummet hade genom en dörr förbindelse med köket.

Huset var byggt på 1800-talet av brukspatronen Barthold Dahlgren på Ransäter, som drängstuga. Annersia, så kallades byggnaden än i dag, eftersom bruksherrgården Ransäters corps-de-logis, låg öster om, på andra sidan, landsvägen.

Hela den röda tvåvåningsbyggnaden, med övernattningsrum på andra våningen och med servering nere, var nu Svenska Turistföreningens vandrарhem.

Mr Swanson var en välklädd man med trevligt utseende. Han var i 35-årsåldern, hade kastanjebrunt, lätt lockigt hår utan polisonger, grågröna ögon, frisk solbränd hy, god hållning, vacker röst och ett smittande skratt, kort sagt en riktig svärmorsdröm. Och för att fullständig uttrycket bör nämnas att han var rik, inte så där bara i allmänhet, utan rik som ett bergtroll. Botten-

löst förmögen. Dessutom var han ogift.

Ekonomiskt sett var han troligen den rikaste person som någonsin besökt Geijersgården i Ransäter. Man kunde gott ha förväntat sig att denne, som många skulle ge epitetet lyckans gullgosse, skulle ha kommit inglidande på parkeringen med en lång, svart limousin. Men där misstog man sig.

Eric Swanson hade tvärtemot anlänt i en inte alltför ny eller ens bekväm turistbuss, ett fordon som sett sina bästa dagar och som följaktligen ogenerat både läckte olja och drogs med en trasig lultkonditionering.

Mr Swanson var ovanlig, inte enbart för sin stora förmögens skull, utan även för att han var just den han var, som personlighet, som människa.

Ingen kände honom bättre än den korrekta gentleman i sextiofemårsåldern som nu, även han försedd med kaffe och en bastant köttbullsmörgås på en bricka, satte sig på en av de vita trådstolarna vid bordet. Mr John David Elefant II, hade känt Mr Swanson sedan denne var i tioårsåldern och kommit till Mr och Mrs Roquefort i Chicago, föräldralös, hämtad i Malmö av Mr Elefant.

Pojken hade varit tyst och inbunden. Och inget att undra på: Hans föräldrar hade bara några månader dessförinnan omkommit i en bilolycka strax norr om Öveds kloster i Skåne. Det hade gått till så att de hade gjort ett besök hos några vänner i Silvåkra och var på väg hem till Veberöd. Höstnatten var regnig, vägbanan hal av fallna löv. Fadern, Olof Svensson, hade vid ett möte fått sladd på bilen och krockat mot ett alléträd. Modern, Louise Svensson, född Thott, hade överlevt själva olyckstillfället, men efter att ha blivit transporterad till lasarettet i Lund avled hon där. Komplikationer med inre blödningar hade tillstött och hennes liv hade inte stått att rädda.

Sonen Erik Svensson hade inga syskon. Föräldrarnas kärlekssaga var som hämtad ur en pigroman: de hade träffats vid en danstillställning i Borrby och Louise hade blivit lika förälskad som Olof. Hon hade följt med honom till hans rum på Bollerup där han gick på lantbruksskola. Louise bodde hos föräldrarna i Ystad.

Louise och Olof fortsatte att träffas och så en vacker dag visade det sig att hon var gravid. Vad som sedan utspelade sig är inte riktigt klarlagt. Men hennes föräldrar var högborgerliga, i synnerhet fadern, en konservativ militär av gamla stammen och Eriks föräldrar var ett enkelt lantbrukarpar som arrenderade en gård utanför Veberöd.

Olof hade ansetts som ett otänkbart parti för Louise, som tillhörde en gammal dansk-skånsk adlig släkt och därjämte hade förmögna föräldrar. Att hon blivit med barn utan att vara gift blev droppen.

Hennes far försköt henne på ett nästan litterärt sätt, som i Gösta Berlings saga, där Marianne Sinclair drabbades av faderns vrede, köld och stängda dörr. Nog hade Louises mor, liksom modern i sagan, velat släppa in henne i värmen och gemenskapen igen, men hon hade hindrats därtill av sin oresonlige man.

Allt detta kan tyckas hjärtlöst, kallsinnigt och obegripligt handlat av en i alla fall någorlunda bildad person. Och det var det. I synnerhet drabbades pojken Erik, som aldrig fick möta sina morföräldrar. Han såg dem för första och sista gången på moderns begravning.

Ändå var det mormodern som till Slut kontaktade Mr och Mrs Roquefort, som vän och förtrogen till det amerikanska barnlösa paret. I Sverige fanns ingen som kunde eller ville ta hand om och uppfostra Erik. Hans mormor tänkte kanske att hon kunde

försöka att gottgöra något av den iskyla och elakhet som drabbat honom och hans familj på grund av morfaderns galenskap. Och så blev det! Efter samråd med Mr och Mrs Roqueforts bestämdes nämligen att Erik skulle flytta till Chicago och vara som Mr och Mrs Roqueforts eget barn, vilket han snart nog blev, genom adoption.

En gråkall, dimmig, februarimorgon på Sturups flygplats, tog sålunda Erik farväl av Sverige. De enda anhöriga som infunnit sig var en faster och hennes man. Hos dem hade han bott sedan föräldrarnas död hösten innan.

Den där februarimorgonen var det första gången John David Elefant II och Erik Svensson sågs. De skulle komma att bli mycket goda vänner genom åren.

Mr Elefant var vid den tiden anställd hos Eriks adoptivföräldrar. Paret var redan då något till åren komna. Adoptivfadern, Paul Roquefort, var en strängt upptagen industriledare av utpräglat kalvinistisk läggning. Dennes farfar hade börjat sin bana inom oljebranschen, som en av dess pionjärer.

Med fadern utökades detta affärsengagemang med stål- och byggnadsindustri. Paul Roquefort hade i sin tur förvaltat sitt pund väl. Som enda barn hade han ärvt en förmögenhet och ett industriimperium som han genom kloka investeringar i förpackningsindustri och genom börsaffärer kunnat förmera på ett häpnadsväckande sätt. Vid adoptivföräldrarnas död fann sig därför Erik Svensson, även han enda arvinge, vara ägare till en enorm förmögenhet.

Vid adoptivfaderns död hade Eric Swanson, som han nu hette, studerat i Cambridge på tredje året. Nu återvände han till USA och fortsatte studier vid Yale fram till Mrs Roqueforts död två år senare.

Under dessa sista två år insattes han i familjens världsvida

imperium. Detta skedde genom en redan tidigare bildad hjärn-trust av familjens äldsta, mest lojala och skickligaste advokater, rådgivare och styrelseordföranden. Denna trust, detta väldiga råd av affärsgenialitet, erfarenhet och lagkunnighet, ärvde lika-så den unge Eric. Han var ingen affärsman eller företagsledare i vanlig mening. Han hade knappast ens ett måttligt intresse för affärer. Detta var hans adoptivföräldrar väl införstådda med. Därför hade Rådet långt tidigare skapats och byggts upp av Mr Roquefort, som var en förutseende man. Genom denna åtgärd hade det därför inte heller uppstått några felaktiga förväntningar på Eric, som kunnat styra hans egna intressen, fallenhet eller studier. Han hade haft full frihet att välja både ämnesområden och studieorter.

Således hade han gått på college i USA, studerat franska vid Sorbonneuniversitetet i Paris i tre år, därefter konsthistoria i Cambridge, filosofi i Oxford och juridik vid Yale. Han var humanist, med inriktning på filosofi och konst. Konstnärligt begåvad, spelade violin och piano. Detta hade han börjat med redan i Sverige och fortsatt med under hela sin långa studietid med en beundransvärd disciplin, som nog skulle ha sviktat, om det inte varit för ett genuint intresses skull.

Han talade svenska med skånsk brytning, engelska med viss engelsk accent, spanska och italienska hjälpligt, men en absolut felfri franska, fast även den med en lätt dialektal accent från Bourgogne.

Hans studietid hade varat från sju års ålder till hans trettio-fjärde år, han hade fortsatt forska i sex år efter det att han ärvt sitt affärsimperium. Genom många av dessa år hade Mr John Elephant (hans familjenamn hade aldrig stavats med "ph"! men uttalades med engelskt uttal och betoning som Elephant) funnits vid hans sida, fram till den dag som idag var.

Mr Elefant var verkligen hederligheten personifierad. Alltid uppriktigt hjälpsam, kunnig på de mest skilda områden, klok, ja, vis. En sann gentleman. En man som med rätta ansåg sig ha haft ödet på sin sida, eftersom han först hade fått tjäna hos Mr och Mrs Roquefort i många år och därefter hos Mr Swanson.

Mr Elefant ”höll reda på” Mr Eric. Det var han anställd för att göra, och därför hade han fått besöka många underbara platser på jorden. En månad kanske på safari i Afrika, nästa i ett buddhistkloster i Japan, och en månad senare i Skottland, på en bal med kunglig representation.

Därför var det inte så anmärkningsvärt att han satt här i provinsen Värmland i Sverige och mumsade på köttbullsmörgås och lyssnade på tornsvalornas skri.

Anledningen att denna gång besöka, en trots allt så pass exotisk plats som denna, var att Mr Swanson var en man som skänkte stora summor till välgörenhet, instiftade stipendier och fonder samt understödde vällovliga organisationer vilka själva inte var affärsdrivande, utan beroende av donerade medel för sin verksamhet och existens.

En sådan var Vasa Order of America. Det var den mest omfattande svenska föreningen i USA, bildad redan 1896 i New Haven av svenska invandrare med syftet att bland annat ge hjälp till sjuka och behövande. Orden värnade om svenska kulturtraditioner i USA, delade till exempel ut stipendier till den som ville förkovra sig i det svenska språket. Och nu var det så att sedan år 1960 delade Orden ut en ärebetygelse, nämligen Årets svenskamerikan. Eric Swanson hade skänkt stora summor till Orden. Han tyckte man bedrev en bra verksamhet. Så detta var anledningen till att han nu satt här och kisade mot Mr Elefant och att han transporterades i en oljeläckande buss utan luftkonditionering. Han hade blivit utsedd till Årets svenskamerikan.

Vasa Order of America hade hemma i USA arrangerat en Sverigeresa, något som för övrigt skedde mest varje år. Denna gång med tjugotre deltagare, däribland Mr Swanson och Mr Elefant. Temat detta år var Värmland och deltagarna hade alla på ett eller annat sätt släktrationer i landskapet – även Mr Elefant.

Man bodde på hembygdsgården i Ransäter, i den anslående stugbyn med torvtak på timmerstugorna. Bara detta var en upplevelse för många! Igår hade hållits en högtidlig utdelning av diplomtet till Årets svenskamerikan och Mr Swanson hade verkligen rörd mottagit detta och tackat både på engelska och svenska. Han var den enda i sällskapet som kunde tala svenska. Tidigare på dagen hade gruppen lyssnade till ett föredrag om det landskap man befann sig i, mest med betoning på de stora författare och skalders som bott och levat här, och vars hem och diktarmiljöer än idag kunde besökas. Allt detta var förstås planerat av Ordens resekommitté i USA.

De närmaste dagarna skulle nu ägnas åt en rundresa till några av dessa platser, genom ett sommarfagert Sverige. Därför hade en buss, med guide och reseledare i samma person, inhyrts av ett lokalt bussbolag i Hagfors. Resan skulle starta på onsdag efter lunch och den närbelägna Geijersgården var första resmålet. Därefter skulle man på eftermiddagen resa vidare till Mårbacka, Selma Lagerlöfs hem. Alla visste vem hon var och många hade läst flera av hennes böcker. Natten till torsdag skulle tillbringas på hotell i Sunne. Torsdagen ägnas först åt utflykten till Rottneros, sagans Ekeby, och därefter fortsatt resa söderut 5–6 mil till von Echstedtska gården i Kila för att lyssna på en Bellmanskonsert. Övernattning på Knusesunds herrgård i Säffle. På fredagen skulle så skalden Gustaf Frödings födelsehem, Alsters herrgård, besökas. Lunchen var planerad att intas på Dömle stiftsgård och på fredag eftermiddag var rundresan

fullbordad genom att man återkom till hembygdsgården i Ransäter. Sista natten i Sverige tillbringades i stockstugorna vid Klarälvens strand. Lördag förmiddag gick flyg från Karlstad flygplats till Arlanda för vidare transport till London/Washington D.C.

Alla såg fram mot denna resa i resan och fastän de flesta var pensionärer, rådde en lika hög stämning i bussen när man lämnade hembygdsgården, som vore det en grupp sjundeklassare.

– Vilken olycka! Äsch, aj, aj . . .

Den vänlige, lite tankspridde pensionären Mr Titus Olson plirade med sina små ljusblå ögon på Mr Swanson och Mr Elefant. Hans ansikte uttryckte bedrövelse. Han höll något framför dem som såg ut att ha varit ett par glasögonbågar. En lastbil, klagade han vidare. En stor lastbil, kom som körd av en galning när jag skulle gå över vägen här utanför. Fick kasta mig bakåt. Tur att jag inte själv blev överkörd, chauffören varken signalerade eller bromsade. Vilken gemen otur! Typiskt nu när vi skall ut på vår rundresa!

Mr Swanson försökte trösta honom:

– Vi kan nog ordna ett par glasögon i Sunne i morgon. Där bör finnas en optiker. Sätt dig och lugna ner dig lite Titus. Har du fått kaffe? Jag rekommenderar deras goda smörgåsar. Med äkta svenska köttbullar, fortsatte han leende. Är som en hel måltid!

Men Titus Olson ville inte alls lyssna på tröstens ord utan fortsatte dystert.

– Jag har ett ovanligt synfel. Det blir nog inte lätt att få fatt på nya glasögon eller linser sådär i en handvändning . . . Eh, kaffe drack jag förresten förut!

Han stod modstulen och tyst en stund.

– Men är det inte visning nu? Kom han på. Han halade upp

fickklockan ur västfickan.

– Jo, svarade Mr Swanson efter att ha kastat en blick på sitt armbandsur. Klockan är två. Bäst att vi går bort till huvudbyggnaden!

Vid vandrarhemmets sydvägg höll en yngre man på att fotografera två flickor, vilka uppenbarligen bodde på stället under sin cykelsemester. De var klädda i baddräkt och hade, kunde man misstänka, varit på väg till den närbelägna badplatsen i Klarälven när de hejdats av fotografen.

Titus Olson stannade och vände sig mot Mr Swanson:

– Som tur är ser jag bra på *kortare* håll, viskade han med en menande blick på de kurviga unga damerna, som var helt upptagna av fotografen. Mr Olson log ett beskedligt gammelmansleende. Hm, ni är lycklig ni, Mr Swanson, som är ung och ogift, konstaterade den vithåriga pensionären. Ni har livets goda framför er. Men säg, är det inte visning snart?

Fotografen tittade upp sig när de passerade. Eric Swanson hade omedelbart kunnat konstatera att det var en amatör.

– Till broschyren . . . bussbolaget . . . svenska flickor. Fotografen hasplade ur sig en inställsam harang på bristfällig engelska.

– Hm, hm, muttrade Titus Olson och skakade på huvudet.

Svalorna flög lågt. Värmen var tryckande, det var otäckt kvavt och åskan mullrade på avstånd. Det knastrade torrt i grusgången när de promenerade fram till entrén. Här fick man göra halt, för att avporträtteras i grupp av än den ena än den andra resedeltagaren.

Guiden, en sympatisk äldre herre, talade till allas glädje god engelska, och från rum till rum skred gruppen, tittande, viskande, pekande. En brännvinssug väckte viss munterhet bland

herrarna och alla föranstaltningar som gjorts för att hålla troll och onda makter utestängda från hus och hem roade damerna. Vaggan, i vilken såväl Erik Gustaf Geijer som hans far Bengt Gustaf tillbringat sin första tid, var prydd med ett utskuret hjärta, placerat *upp och ner* på gaveln. Allt för att förvirra trol-len. Tron på bortbytingar hade levat stark även i ett upplyst hem.

När man omsider passerat salen, förmaket och Dahlgrensrummet – där det enligt guiden spökade – var alla ganska möra i benen. Mycket av det som guiden omtalade tedde sig dessutom tämligen abstrakt och värmen var, som sagt, tryckande.

Fotografen hade tydligen lyckats slita sig från flickorna, eller de från honom. Ingen i sällskapet visste vem han var, annat än att han var engagerad av bussbolaget för att under resan ta bilder till en broschyr åt bussbolaget. Ingen hade därför haft någon invändning mot att han följde med på rundresan.

Nu ville han ställa upp några personer, däribland Mr Swanson vid det berömda klockfodralet i förmaket.

I detta klockfodral hade en ung E G Geijer gömt manuset till Äreminne över Sten Sture d.ä. Han hade skrivit det dag för dag, i hemlighet och gömde det ark för ark i klockfodralet. Det kunde ha räknats som slöseri med det dyrbara pappret om saken uppdagats.

När det gällde det förestående fotograferandet så gick Mr Eric direkt åt sidan. Han ville inte vara med på någon bild.

Han drog sig hastigt ut genom salongen till farstun. Där hade bildats liksom en flaskpropp av svettiga, irriterade äldre damer, som om än jorden gick under, helt enkelt måste köpa en flagga eller ett tygmärke med motiv av gården. Utgången spärrades effektivt.

– Måtte bli åska, eller hur? pustade Titus Olson som också

stod och väntade, men för att ta sig ut på gårdsplanen.

– Ja, säkert, det känns så. Apropå det, se här Titus! Mr Eric pekade mot taket i ena hörnet av farstun. Ser du? De gick några steg närmare. Nja . . . det ser ut som ett litet hål.

– Just precis, här har åskan slagit ner en gång. Den slog rakt genom huset och innertaket, blixten fortsatte ner genom golvet via den här vindflöjeln som du ser stå lutad där. Fascinerande, eller hur? Nog med energi för att försörja Boston i årtal, rinner på ett ögonblick genom detta lilla hål, inte större än från en vanlig Springfield, utbrast Mr Swanson med entusiasm.

– Ett Herrans under, nickade Titus Olson fromt. Men, hur vet du allt det här, Swanson?

– Jag har varit här förr, för åtskilliga år sedan, när jag läste i Oxford. Det var en annan guide då, tillade han.

– Förresten, den här Geijer, var han *kristen*? viskade Titus Olson. Jag menar, brännvinsug och allt . . . ?

Färden mot Mårbacka gick genom ett högsommartungt landskap. Både den skära mjölkörten och den gula renfanan kantade redan vägrenarna. I väster var himlen blygrå.

Mr Eric slöt ögonen. Bussens sövande ljud och rörelser och värmen gjorde att han somnade till.

Mr Elefant lät honom naturligtvis ta en tupplur. Själv såg han fram emot en skön dusch före middagen och att på hotellrummet få sitta med fötterna i ett kallt fotbad en stund. Allt resande hade lärt honom att glädjas även över de små nöjen som leder till ökat välbefinnande.

I sätet bakom snarkade Mrs Lindsay från Long Island N. Y. som en timmerhuggare från finnskogen.

Mr Elefant betraktade Mr Eric's ansikte. Han hyste den djupaste respekt och beundran för sin arbetsgivare och vän.